

innhold

Ap mot Vefsna?

Arbeiderpartiet er splittet om fremtiden til Vefsna-vassdraget, men mye tyder på at partiet går mot vern.

Side 4 og 5

Svensker vil verne

På svensk side av grensen er Vefsna-vassdraget vernet. Naturskyddsforeningen oppfordrer Norge til å følge etter.

Side 4

Refs for barmarkskjøring

Fylkesmannen i Finnmark har opphevet tillatelser til kjøring i utmark gitt av Tana kommune.

Side 6

Nedgang for rypene

Antall ryper felt på jakt har gått kraftig ned de siste 20 årene. Årsakene er flere.

Side 7

Tja til gassrør

Næringslivet vil gjerne ha gassrør inn Trondheimsfjorden, men ingen vil legge penger på bordet.

Side 8

Vesten truer vannet

Vestens matvaner fører til overforbruk av vann.

Side 9

Aksjoner virker

(Foto: Martin Norman)

Greenpeace aksjonerer mot Ford som planla å hugge opp el-biler av typen Think.

Direkte aksjoner er mer effektive enn lobbyisme, viser en undersøkelse fra USA. Ifølge undersøkelsen øker hver aksjon sjansen for å få gjennom et miljøvedtak med 2,2 prosent.

Greenpeace klarte nylig å stanse opphuggingen av 350 el-biler ved direkte aksjoner mot Ford i Norge og USA.

Side 3

Verdensbankens veivalg

Verdensbanken har valgt å fortsette sine investeringer i olje-, gass-, og kullutvinning. Dette til tross for at en uavhengig gjennomgang av bankens fossile engasjement anbefalte det motsatte. Den såkalte "Extractive Industries Review - EIR" ble bestilt av Verdensbanken i år 2000. EIR anbefalte en umiddelbar stopp i bankens støtte til kullprosjekter og slutt på utlån til oljeprosjekter i løpet av de neste fire årene.

Disse anbefalingene ble ikke tatt til følge av bankens styre, som representerer Norge og de andre medlemslandene. Riktignok lover banken å gi lokalsamfunnene større innflytelse i utformingen og gjennomføring av fremtidige prosjekter, men hovedstrategien ligger fast: Verdensbanken vil fortsatt investere i utvinning av fossil energi, og bare gradvis øke sitt engasjement i fornybar energi. De siste årene har banken bidratt med om lag en milliard dollar årlig til utvinning av fossil energi. Viktigere er det imidlertid at bankens tilskudd og lån bidrar til å utløse større summer fra myndigheter og næringsliv.

Verdensbankens veivalg er dårlig nytt for fattige som blir hardt berørt av gruveprosjekter og oljeutvinning, og som i tillegg rammes av forurensningen fra forbrenning av fossil energi. Valget vil dessuten bidra til å forsterke de menneskeskapte klimaendringene.

Vi må alle leve med konsekvensene av Verdensbankens valg, men verst rammet blir landene som banken egentlig skal hjelpe.

Airbag-resirkulering skaper bråk

Ifølge EU er airbager i biler såkalt pyroteknisk utstyr som kan misbrukes av terrorister.

Luftputene er derfor montert slik at de ikke skal kunne fjernes fra bilen.

Men i Japan skal disse luftputene fra neste år resirkuleres når bilen vrakes. Putene skal leveres inn til ett av tre resirkuleringsanlegg. Dette skaper problemer med vrakede europeiske

kjøretøy i Japan, fordi europeerne har lagt opp til at de nitrogenfylte luftputene blir uskadeliggjort ved at de antennes mens de sitter fast i den vrakede bilen, melder Reuters nyhetsjeneste.

Flere japanske vrakplasser befinner seg imidlertid i boligområder. Dermed oppstår et

støyproblem hvis disse skal håndtere europeiske bilvrak. Europeiske biler utgjør fire prosent av bilparken i Japan. Løsningen på airbag-problemet kan bli at japanerne går med på å ufarliggjøre europeiske luftputer på vrakplassen.

Advarsel! Pottetett Kan doo

Spesialpapir for små toalettgjester er den nyeste dråpen i overflødigtheshornet. Denne gangen er det snakk om Kandoo - velduftende våtservietter i fargeglad innpakning.

Men våtserviettene som småbarna skal bruke i stedet for vanlig toalett-papir risikerer å skape stopp i avløpssystemet.

— Dette er søppel som ikke skal skylles ned i toalettet hvis vi vil ha et velfungerende kretsløp, sier Fredrik Vinthagen hos organisasjonen Svenskt Vatten til forbrukermagasinet Råd&Rön.

— Vi har jo dessuten hittil klart å pottetrene barna våre uten kjemikaliedynkede våtservietter.

— Kandoo hjelper barn til å klare seg selv slik at de kan føle seg mer selvstendige og selvsikre, sier Cecilia Udekwa hos produsenten Procter & Gamble.

Krever bilfri handel

Svenske kommuner er pålagt å styre handelsutviklingen vekk fra store kjøpesenter utenfor tettstedene.

Nå oppfordrer Boverket - myndighet for samfunnsplanlegging, byutvikling, husbygging og boligpolitikk i Sverige - kommunene om å følge reglene. Ifølge myndighetene skaper utbygging av kjøpesenter problemer for både mennesker og miljø.

Strålende på landet

I områder der det bor få mennesker per kvadratkilometer er det færre basestasjoner for mobiltelefon. Men lengre avstand mellom mastene, krever sterkere stråling for å overføre signaler. I byene er situasjonen helt motsatt, viser forskning gjennomført ved Karolinska instituttet i Sverige.

Forsker Stefan Lönn sier til avisa Värmlands Folkblad at de som er motstandere av oppføring av flere basestasjoner bruker ofte ikke mobiltelefon selv. De er mer redde for basestasjonene.

— De høyeste effektene en mobiltelefon sender på, ligger under gjeldende grenseverdier. Er du urolig, bør du bruke handsfree. Dette minsker eksponeringen med opptil 95 prosent.

notiser

— Aksjoner er effektive

Demonstrasjoner og direkte aksjoner er miljøvernernes mest effektive virkemiddel. De har langt større effekt for å få gjennom miljøvedtak, enn å arbeide innad i systemet, konkluderer en undersøkelse fra USA.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Doktorgradsstudent i sosiologi, Jon Agnone, ved University of Washington, har studert 406 miljølover som USAs kongress vedtok mellom 1960 og 1994. Han fant ut at opinionens holdning alene har liten betydning for miljølover. I miljø saker er politikere bare lydør for opinionen når protester retter deres oppmerksomhet mot slike spørsmål.

OPPMERKSOMHET

Agnone studerte effekten av arbeid innenfor og utenfor systemet. Førstnevnte inkluderer blant annet lobbyarbeid, protest-skriv og rettssaker, mens arbeidet utenfor systemet blant annet består av protestmarsjer, sitt-ned-aksjoner og boikotter.

— I motsetning til konvensjonell visdom, har arbeid på innsiden ikke hatt stor effekt og generelt sett spiller den folkelige opinionen ingen rolle, sier Jon Agnone, ifølge hjemmesiden til University of Washington.

— De fleste sier de er for miljøet og lovgiverne sier 'yeah, yeah', men de gjør ingenting med mindre folk begynner å protestere. Protester forsterker den folkelige opinionen ved å rette politikernes oppmerksomhet mot allmennhetens interesser, sier Agnone.

Hver protest øker antall vedtak i miljøets favør med 2,2 prosent, ifølge undersøkelsen. I et år med 20 protestaksjoner vil altså antallet miljøvennlige vedtak øke med 44 prosent. Hvilket parti som kontrollerer kongressen er imidlertid aller viktigst for miljø sakene. Dessuten er mulighetene for miljøvedtak langt større i valgår enn ellers.

BLANDING AV VIRKEMIDLER

Historiker Bredo Berntsen som blant annet har skrevet historien til Norges Naturvernforbund, påpeker behovet for flere ulike virkemidler i miljø saker.

— Det er størst sannsynlighet for bra resultater når vi har tunge allianser mellom organisasjoner som bruker uortodokse

metoder blandet med de saklige innspillene fra for eksempel Naturvernforbundet.

Berntsen minner om at aksjonene mot utbygging av Mardøla og senere Alta-vassdraget rystet det politiske Norge.

— De tapte slaget, men vant krigen, sier Berntsen med henvisning til verneplanene for vassdrag.

MULIGHET FOR RETRETT

Øyvind Ihlen, forsker ved institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo, har studert aksjonene mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget og bygging av gasskraftverk. Han påpeker at det er stor forskjell på det politiske systemet i Norge og USA.

— I Norge er all opposisjon forsøkt fanget opp i det politiske systemet, i høringsrunder, komiteer og slikt. Derfor er det vanskelig å trekke klare paralleller.

— Er aksjoner mer effektive enn lobbyisme?

— Jeg tror man må se det an i forhold til de enkelte aksjon-

ene. At Fellesaksjonen mot gasskraftverk hadde en bra effekt må knyttes opp til den politiske situasjonen med et nært forestående stortingsvalg i 1997.

Alta-utbyggingen ble gjennomført tross store aksjoner, mens bygging av gasskraftverk ble stanset i 1997 og har siden ikke sett dagens lys. En viktig forskjell var at gasskraft-aksjonistene ga sine motstandere en rettsmulighet, med håndtering av CO₂-utslippene.

— Også Alta-aksjonister har trukket frem at de kanskje burde presentert noen utveier for utbyggerne. Når det ikke ble gjort, ble frontene ganske steile, sier Ihlen.

BARE 1 PROSENT

I en norsk undersøkelse fra 1995 svarer bare 1 prosent av styremedlemmene i norske miljøorganisasjoner at deltagelse i demonstrasjoner og aksjoner er organisasjonens viktigste strategi. Undersøkelsen er gjengitt i boka Miljøpolitikk.

Suksess for Greenpeace

TONE MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

— Aksjoner alene kan ikke løse alt, men det er en arbeidsform vi ofte bruker og som vi har hatt suksess med, sier Truls Gulowsen i Greenpeace.

Gulowsen lister i tillegg opp informasjon, dokumentasjon og påvirkning som deler av Greenpeace strategi. Han understreker at man må ha gode alternative løsninger

å tilby når man går i samtaler med motparten.

— Vi kan dessuten ikke true med økonomiske sanksjoner. Vårt våpen er å fortelle offentligheten sannheten.

I slutten av august fikk Greenpeace Ford til å gjøre retrett i Think-saken. Ford i USA vil skrape el-bilene etter at miljølovgivingen i California ble endret. El-bil Norge hadde gjort flere henvendelser til Ford om

at de ville kjøpe bilene, uten å få svar. Greenpeace gikk til aksjon mot Ford Norge, blant annet ved å henge opp banner på bygget og dele ut løpesedler ved inngangen.

— Dagen etter kom Ford Europa til Norge.

Ford vil med øyeblikkelig virkning stoppe planene om knusing av Think-bilene som er i USA, og vil sørge for at de i stedet kommer til Norge.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

Reservér deg mot reklame.
Merk postkassa di!
Målet er mindre avfall.

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

AP truer Vefsna-vern

Ap avgjør trolig Vefnsa-vassdraget skjebne når det kommer opp i Stortinget. Partiet er splittet, men mye kan tyde på at de ikke vil verne vassdraget.

TONE MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

I løpet av denne høsten eller tidligst vinteren 2005, behandles Vefsna i Stortinget.

Arbeiderpartiet er splittet i spørsmålet. Nordland Ap utalte på sin årskonferanse at "de er positive til at det gjennomføres konsekvensutredning av Vefsna før vern vurderes". Samme standpunkt har Ap lokalt, i de fire kommunene som berører vassdraget.

I partiet sentralt er det atskillig mer tvil om Vefsnas skjebne. Det bekrefter en av Aps representanter i energi- og miljøkomiteen, Sylvia Brustad.

— Jeg vil ikke si noe om hvor Ap lander. Det er ulike oppfatninger om vassdraget i Ap og vi har ikke behandlet saken i partiet ennå, sier Brustad.

— Hva mener du personlig om Vefsna?

— Det vil jeg ikke si noe om, sier Brustad.

— JA TIL VERN

Atskillig mer snakkesalig er hennes partifelle i energi- og miljø-

komiteen, Synnøve Konglevoll. — Jeg mener vassdraget bør

vernes. Dette er ett av få store vassdrag i Norge som er så å si

uberørt, så dette må vi ta vare på, sier hun.

Svenskene vil verne Vefsna

Vefsna-vassdraget er allerede vernet på svensk side. Svenska Naturskyddsforening synes det er svært viktig at vassdraget blir vernet på norsk side også.

TONE MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

I Sverige er allerede 70 prosent av vassdragene utbygd, men Vefsna, eller Vapstelven som den kalles i Sverige, ble vernet allerede på 70-tallet. Elisabet Øberg i Svenska Naturskyddsforening

gen, avdeling Vilhelmina sier til Natur & miljø Bulletin at de håper inderlig at Vefsna nå blir vernet på norsk side også.

— Det betyr mye for turistmen både i Sverige og Norge at vi har et uberørt vassdrag. Ikke minst er det viktig for det helhetlige inntrykket, sier Øberg.

Hun forteller at fiske trekker mange turister til Vapstelven.

— Vassdraget er også unikt på grunn av dens høye score på geologi og biologi. Dessuten ligger elven i storslåtte omgivelser, tilføyer hun.

Øberg tilføyer at hele Naturskyddsforeningen er opprørt

over at Vefsna er truet av utbygging og at de har vedtatt å støtte vernet av Vefsna.

— Europa skriker etter uberørt natur. Norge har det, men tar ikke vare på den. I tillegg bør Norge tenke på kommende generasjoners mulighet til å oppleve det uberørte, mener hun.

Vefsnavassdraget i Nordland skaper bolger i AP. Partiet er splittet om vassdraget bør vernes, men lokalt og på fylkesnivå er det ingen tvil om at de ønsker en konsekvensutredning. (Foto: Kjetil Bjørklund)

FAKTA OM VEFSNA

- I vår foreslo regjeringen å verne 52 nye vassdrag i supplering av verneplan for vassdrag. Regjeringen vil ikke ta Vefsna inn i Verneplanen. "Det er store verneinteresser knyttet til vassdraget - Departementet vil derfor komme tilbake med forslag om vern av Vefsna i egen sak, der det kan åpnes for mindre utbyggingsalternativer kombinert med miljøinteressene i vassdraget."
- En utbygging vil gi cirka 1,4 TWh strøm.
- Vefsna ligger i Nordland og strekker seg gjennom fire kommuner: Vefsn, Hattfjelldal, Grane og Hemnes.

— Nei, konsekvensutredninger er viktig i miljø saker, men i denne sammenhengen setter derfor komme tilbake med forslag om vern av Vefsna i egen sak, der det kan åpnes for mindre utbyggingsalternativer kombinert med miljøinteressene i vassdraget."

Aps tredje representant i energi- og miljøkomiteen, Rolf Klungland, sier han vil bli informert om alle sider i saken før han tar standpunkt.

Aps representanter fra Nordland, vil ikke ha Vefsna inn i verneplanen. Både Torny Pedersen og Tor Arne Strøm ønsker en konsekvensutredning først.

— Det er redelig å utrede konsekvensene av ei utbygging. Da tar man også hensyn til hva kommunene som berører Vefsna vil, sier Strøm.

Flere av Arbeiderpartiets øvrige stortingsrepresentanter kjenner ikke saken godt nok ennå, og vil derfor ikke rope om de vil gå for et eventuelt vern av vassdraget.

BJERKREIM VELTER VEFSNA?

Et annet vassdrag som det har vært mye strid om under denne verneplanrunden, er Bjerkreims vassdraget i Rogaland. Regjerin-

gen ønsker at vassdraget skal vernes, og stortingsrepresentant Oddbjørg Starrfelt (Ap) fra Rogaland tror ikke at denne innstillingen vil være førende for Vefsna-vassdraget.

— Hvert vassdrag blir vurdert hver for seg, sier Starrfelt.

FRYKTER KOMPROMISS

Leif Elsvatn i Aksjon Vern Vefsna utelukker ikke at vernet av Bjerkreim kan resultere i at Vefsna faller utenom verneplanen. Men mest av alt frykter han at Ap sentralt tar hensyn til hva Ap lokalt ønsker.

— Det er gammel tradisjon, fastslår Elsvatn.

I slaget om Beiarelva i Nordland på slutten av 90-tallet og i 2000, overkjørte Ap sentralt sine partifeller både lokalt og på fylkesnivå. Like etterpå proklamerte statsminister Jens Stoltenberg i nyttårstalen at de store vannkraftutbyggingenes tid var forbi.

— Vi klamrer oss til håpet om at Ap sentralt ikke hører på Ap lokalt denne gang også, sier Elsvatn.

Senterpartiet utsettes for press

Inger Enger (Sp) i energi- og miljøkomiteen røper at partiet hennes er presset fra lokalt hold i Vefsna-saken.

Senterpartiet i de fire kommunene som berører Vefsna, vil ha en konsekvensutredning på bordet før vassdragets fremtid avgjøres. Inger Enger sier til Natur & miljø Bulletin at Sp ikke har behandlet saken ennå.

— Jeg har ikke vært der

oppe, men er klar over at Vefsna har store verneverdier. Vassdraget er svært omstridt, men jeg er foreløpig helt åpen i spørsmålet, sier Enger.

Hun påpeker at selv om Bjerkreim er innstilt på vern i verneplanen, vil ikke Vefsna bli

offer for en eventuell hestehandel.

— Man skal ikke drive hestehandel med to vassdrag som ligger på hver sin kant av landet, understreker hun.

Leder Bror Yngve Rahm i energi- og miljøkomiteen sier at KrF tar utgangspunkt i regjeringens forslag når de skal behandle Vefsna i stortingsgruppa. — Men ingenting er avgjort ennå, sier Rahm.

Trolig mindre miljøgifter

Forsker Anita Evensen samler prøver fra fisk på Svalbard.

Foreløpige forskningsresultater viser at det er blitt mindre av miljøgiftene PCB og DDT på Svalbard. Men Bromerte flammehemmere øker.

For første gang på ti år er det målt miljøgifter i ferskvann på Svalbard. Undersøkelsen er gjort på oppdrag av Statens forurensningstilsyn, men de endelige resultatene blir ikke klare før neste år. Likevel kan forskerne rope at miljøgiftene PCB og DDT går tilbake.

— Utslippene etter at miljøgiftene ble forbudt er blitt mindre, sier ferskvannsbilolog Guttorm N. Christensen fra Akvaplan-niva. Han er en av forskerne som i sommer har samlet inn prøver av bunnsedimenter og fisk fra tre ferskvann på Svalbard.

Han understreker at dette er bare er foreløpige resultater. Totalt skal det tas prøver fra sju vann på Svalbard hvorav et på Bjørnøya (Ellasjøen).

I denne innsjøen har man tidligere funnet de høyeste nivåene av PCB og DDT som noen gang er registrert både i sedimenter og fisk fra arktiske områder, sier Christensen.

Han kan dessverre også konstatere at det er en økning av bromerte flammehemmere på Svalbard.

Tana får barmarksrefs av Fylkesmannen i Finnmark

Tana kommune får smekk over fingrene fra Fylkesmannen etter å ha gitt tillatelse til barmarkskjøring til en reiselivsbedrift, samt til fiske og bærplukking.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Reiselivsbedriften Norwegian Tundra Explorer fikk i fjor tillatelse til å kjøre til sammen 45 turer med seks-hjuls motorsykkel i utmark. Denne dispensasjonen fra motorferdselsloven ble anket av Naturvernforbundet i Finnmark.

I august i år - 17 måneder etter at dispensasjonen ble innvilget av Tana kommune - ble Naturvernforbundets klage tatt til følge. Fylkesmannen i Finnmark opphevet kommunens vedtak.

Fylkesmannen viser til at det ikke er tillatt med snøscooter-

kjøring i forbindelse med reiselivsopplegg.

Miljøverndepartementet som håndhever reglene om motorferdsel i utmark, påpeker at regelverket skal praktiseres enda strengere for barmarkskjøring enn for kjøring på vinterføre.

Fylkesmannen i Finnmark minner dessuten om at fylket er med i en forsøksordning med barmarksløyper som er åpne for alle. Disse løypene kan også reiselivsnæringen benytte.

BÆRPLUKKING

Også en annen av Tana kommunes tillatelser til barmarkskjøring ble i august opphevet av Fylkesmannen i Finnmark.

Denne tillatelsen dreier seg om kjøring i forbindelse med fiske og bærplukking.

— Vi forutsetter at kommunen retter seg etter dette vedtaket. Det betyr at 200-300 dispensasjoner som har vært gitt hvert år, ikke skal gis. Fylkesmannen slår fast at det er de åpne traseene som skal brukes til denne type aktiviteter, sier Dag Elgvin i Naturvernforbundet i Finnmark.

Han konstaterer at kjøring utenfor de åpne løypene for jakt, fiske eller bærplukking bare kan tillates for yrkesutøvere.

SIVILOMBUDSMANNEN

En annen Finnmarkskommune

med liberal praksis for kjøring i utmark får også refs av myndighetene. Kautokeino kommune har

gitt flere tillatelser til kjøring med scooter og lett-traktor som er anket av Naturvernforbundet i fylket.

Sivilombudsmannen gir nå kommunen påpakning for å ha brukt svært lang tid på å behandle ankene, og krever at kommunen gjennomgår sine rutiner og sørger for at forvaltningsloven overholdes.

Dag Elgvin

Urbefolkning krever erstatning

Flere urfolksgrupper i Papua Ny Guinea krever nå millionerstatning fra britiske myndigheter, som de hevder er ansvarlig for ødeleggelse av regnskogen deres.

Urfolkene anklager britiske bistandsmyndigheter for å støtte et prosjekt som har ødelagt deres tradisjonelle landområde.

I brevet dokumenteres en rekke alvorlige konsekvenser forårsaket av prosjektet, en 10 000 hektar stor oljepalmeplantasje i Oroprovinsen på nordkysten av øya. Det britiske utviklingsdepartementet har eierandeler i selskapet

Higaturu Oil Palms som driver den enorme plantasjonen, skriver den britiske nettavisen Guardian Unlimited.

Palmeolje brukes i både mat og kosmetikk, og er et verdifullt eksportprodukt for mange utviklingsland.

Urfolkene hevder plantasjeselskapet har forurenset drikkevannskilden til tusener av landsbyboere ved å sprøyte oljepalmene med giftige kjemikalier.

De har også gravd opp hellige gravplasser og ødelagt leveområdet for verdens største sommerfugl, Queen Alexandras Birdwing.

Derfor er det "lite" ryper

I 1985 felte man 750 000 ryper. I fjor var tallet 414 000. Årsaken til nedgangen er mangeslungne.

TONÉ MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

Store lokale variasjoner har preget rypejakta i Norge de siste årene. På landsbasis er fellingstallene de siste årene langt unna toppåret 1985. Mens man i 1985 felte 750.000 ryper i Norge, ble det i sesongen 2002/2003 felt 414.000. I løpet av forrige jakt sesong (2003/2004) viser de foreløpige tallene at det er skutt 443.000 ryper, en oppgang på 7 prosent fra året før. Oppgangen skyldes i hovedsak økt utbytte av liryper. Mens noen fjellfolk rapporterer om godt med ryper og store kull i år, sier andre at det er lite ryper og små kull. Det er som å sette på repetisjonsknappen fra tidligere år.

Rypeforsker Hans Christian Pedersen ved Norsk institutt for naturforskning avviser at det har vært stor nedgang i rypebestanden de siste årene.

— Men dersom vi sammenligner med det gode 80-tallet ser vi en helt klar nedgang i bestanden, sier han.

MINDRE REV

Pedersen forklarer at på 80-tallet hadde man stor oppblomstring av all type småvilt som rype, mår og hare, fordi man på slutten av 70-tallet og langt ut på 80-tallet hadde stor nedgang av rødrev grunnet skabb.

— Etter toppårene på 80-tallet hadde vi en relativt stor nedgang i rypebestanden til midt på 90-tallet, uten at det kan betegnes som urovekkende. Rype er en av artene som svinger mest. De produserer mye kyllinger dersom de lykkes. Men dette er et komplisert system som av-

henger av mange faktorer, sier han.

SMÅGNAGER-KRAKK

Rypeforskeren forteller at det vil bli store lokale variasjoner i rypebestanden i år. Det begrunner han med at det ble født rekordtidlige rypekull som følge av tidlig vår over store deler av landet, samt at været i vår var svært skiftende der enkelte fjellområder i midt-Norge og på Vestlandet fikk masse snø etter at våren hadde satt seg. En annen årsak til små kyllingkull, spesielt i Finnmark, er krakket i smågnagerbestanden. Dette betyr at rev, røyskatt, kråke og ravn har gått over til å spise rypeegg og kyllinger, med den betydning det har fått for rypebestanden.

I Finnmark viser tellingene som er gjort i sommer en lavere produksjon av lirype enn i fjor. Kyllingproduksjonen er i gjennomsnitt litt over tre kyllinger per to voksne - en halvering i forhold til tidligere år, da den har ligget på mellom fem og sju kyllinger per par. Derfor har Statskog bedt rypejegerne om å redusere uttaket slik at grunnlaget for neste års produksjon sikres. Spesielt gjelder dette Øst-Finnmark. Fylket er stort, med varierende natur og klima. Dette gir store variasjoner i rypebestanden over fylket. I Øst-Finnmark er kylling-produksjonen halvparten av den i Vest-Finnmark.

10. september går startskuddet for det som er selve folkejakta i Norge.

10. september starter rypejakta. Det er store lokale variasjoner av rypebestanden. Vær, krakk i smågnagerbestanden og rekordtidlig rypekull er blant annet årsakene.

Antall ryper skutt per jakt sesong siste fem sesonger:

• Jakt sesongen 1999/00	551.600
• Jakt sesongen 2000/01	489.900
• Jakt sesongen 2001/02	482.000
• Jakt sesongen 2002/03	414.900
• Jakt sesongen 2003/04	443.000

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

MNDRE AVFLL!

Unngå engangsprodukter – velg varer med lang levetid. Og varer med miljømerke. Målet er mindre avfall.

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

— Vil vurdere finansiering av gassrørledning

Styreleder Kolbjørn Almlid i Nord-Trøndelag E-verk vil vurdere å finansiere deler av en gassrørledning inn i Trondheimsfjorden, men ikke under enhver omstendighet. Foreløpig vil ikke næringslivet legge en krone på bordet.

TONE MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

Industri og politikere i Trøndelag er nærmest i ekstase over planene om å bygge en gassrørledning inn i Trondheimsfjorden. Rørledningen skal forsyne det planlagte gasskraftverket i Skogn i Nord-Trøndelag. I tillegg håper politikerne at et gassrør fra Tjeldbergodden vil skape flere arbeidsplasser, gjennom bruk i andre bedrifter.

MÅ LØNNE SEG

Rørledningen er kostnadsberegnet til 1,6 milliarder kroner. Arbeiderpartiet i Trondheim vil bevilge 200 kommunale kroner til prosjektet, men regjeringen ønsker ikke å åpne lommeboka. Dermed kan næringslivets interesse avgjøre hvorvidt ledningen vil bli bygd.

Styreleder Kolbjørn Almlid i Nord-Trøndelag Energiverk sier at gassrørledningen absolutt er ett interessant prosjekt.

Han legger til at gass er innenfor Nord-Trøndelags Energiverks strategi.

— Derfor har vi styremedlemmer i Industrikraft Midt-Norge og Naturgass Trøndelag.

FORTSATT HÅP

NHO i Trøndelag håper gassrørledningen blir en realitet, og utelukker ikke at det private næringsliv vil være villig til å gå inn med penger.

— Det er i hovedsak aktuelt

for e-verkene, men det er klart at man må se på hele prosjektet under ett før man tar en slik avgjørelse, sier regiondirektør Merethe Storødegård i NHO.

Hun antyder at det er en viss gassrøroptimisme i næringslivet, til tross for at regjeringen ikke vil finansiere prosjektet.

— Alt håp er ikke ute. Det er gitt konsesjon og vi er opptatt av å få den realisert. Vi kommer til å gå i dialog med de sentrale myndigheter, sier hun.

Behandling av uorganisk farlig avfall

Christiania Spigerverk AS tilbyr behandling av uorganisk spesialavfall med enkel leveringstilgang og konkurransedyktige priser. Avfallet kan normalt leveres på kort varsel.

Vi kan ta imot:

- Sure / alkaliske beiser
- Lut- / avfettingsbad
- Fosfat- / fluxholdige væsker
- Kromat / kromsyre
- Galvano- / metallholdige bad
- Vann / slam
- Diverse andre kjemikalier

Ring oss for nærmere informasjon!

Våre erfaringer er din beste garanti

Christiania Spigerverk AS
Nydalsveien 16
Postboks 4397 Nydalen
0402 Oslo

Telefon: +47 22 02 13 00
Telefon dir.: +47 22 02 13 63
Telefax: +47 22 02 13 50
e-post: ragnar.hulbaklien@spigerverket.no

**CHRISTIANIA
SPIGERVERK**

www.spigerverket.no

Vestens matvaner truer vannforsyningen

Vestens matvaner er i ferd med å tørrelegge vannforsyningen totalt. Nøkkelen er å ta bedre vare på vannet, konkluderte forskere på en vannkonferanse i Stockholm nylig.

TONE MIKALSEN
redaksjonen@naturvern.no

Den økende befolkningsutviklingen fører både til økt vannforbruk og miljøproblemer, viser rapporten "Investing in water for food, ecosystems and livelihoods".

Ifølge forfatterne av rapporten, David Molden og Charlotte de Faraiture, er jordbruket den store stygge ulven. Det står for 70-90 prosent av vannforbruket på jorda. Paradoksalt nok lever 70 prosent av verdens fattige av

jordbruk, samtidig som vestens matvaner krever stadig mer vann, skriver Ny Teknik.

LYS I TUNNELEN

Over 1,4 milliarder mennesker lever i dag i områder der tilgangen på ferskvann er truet.

— Grunnvannet synker og elvene synger på siste vers. Der som vi fortsetter å tørrelegge elvene, kan miljøkonsekvensene bli enorme. Men til tross for dårlige utsikter er det lys i tunnelen, påstår David Molden, som er forsker ved International Water

Management Institute.

LØSNINGER

Molden skisserer en rekke tiltak for å løse vannproblemet. Blant annet ved å påvirke menneskers matvaner. En vegetarianer bruker bare halvparten så mye vann som en som baserer mye av kostholdet sitt på kjøtt.

I tillegg kan man øke handelen med virtuelt vann. Det innebærer at land som har knappe vannressurser importerer mat fra land som har mye vann. Slik kan man spare på eget vann.

Macho-fugler får flest damer

Det er ikke bare i menneskeverden at de pene og tøffe får alle damene. Sårbare sangere i de nordvestlige skogene i Nord-Amerika trues nå med utryddelse på grunn av testosteron-ladde slektninger.

Sanger-arten med det engelske navnet Townsend's warbler har gradvis forskjøvet slektningen hermit warbler.

— Eremittsangerne har sakte blitt skjøvet ut av Alaska og Britisk Colombia og nå tvinges de også ut av Washington, sier biolog Luke Butler ved University of Washington.

— De har snart ingen steder å dra, sier Butler.

Townsend-sangeren har ifølge Reuters nyhetstjeneste både et mer flashy utseende og

Også i fugle verden er det toft å være myk mann. Mannlige sangere av arten "Hermit warbler" blir utkonkurrert av testosteron-ladde slektninger.

betraktelig høyere testosteron-nivå. Mye tyder på at dette gjør dem i stand til å stjele damer fra sine ikke så attraktive slekt-

ninger eremittsangerne. Både i Washington og Oregon har forskere funnet hybridsoner der de to artene har blandet seg.

Menneskene får skylda for endringer i klimaet

— Klimaendringene de siste årene er menneskeskapte, hevder EUs miljøbyrå (EEA), i en ny rapport.

Professor Jacqueline McGlade, direktør for EEA, hevder de raske endringene i klimaet ikke kan forklares med naturlige variasjoner. Fordi omfattende oversvømmelser, stormer og andre ekstreme værforhold er mer omfattende enn naturlige variasjoner.

McGlade tilføyer at det tyngste beviset for at drivhuseffekten er årsaken til dette, er den økende konsentrasjonen av kuldioksid i atmosfæren.

I rapporten lister EEA opp en mengde tegn på at oppvarmingen har påvirket kloden vår.

- Nesten to av tre katastrofale hendelser i Europa siden 1980 er forårsaket av oversvømmelser, stormer, tørke eller annet ekstremt vær. Skadekostnadene av dette er doblet de siste 20-årene.

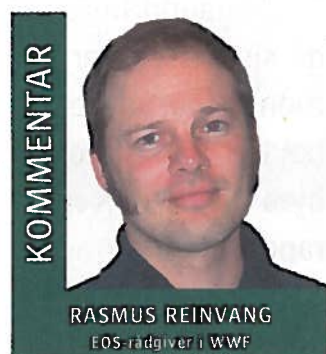
- Åtte av ni isbreer har minket.

- Overflatevannet, ikke minst i Nordsjøen og Østersjøen, har blitt varmere. Temperaturøkningen har også medført kraftig algeoppblomstring.

- Jordbruks sesongen i Europa er blitt forlenget med ti dager fra årene 1962 til 1995. Vi har fått flere ville vekster i nordvest-Europa og fugler blir igjen når vinteren kommer.

Statkraft tolker EUs vanndirektiv ut fra et snevert sektorperspektiv på bakgrunn av den norske tradisjonen for først og fremst å forvalte vann som en ressurs. Vanndirektivet er imidlertid basert på miljøparagrafen i EU-traktaten og legger rammer for en helhetlig vannforvaltning med strenge, overordnede miljøkrav, skriver WWFs Rasmus Reinvang i denne kommentaren.

Statkraft undervurderer vanndirektivet

Statkraft har i liten grad skjont målene og rammene for framtidens vannforvaltning i Norge. Statkraft undervurderer vanndirektivets (2000/60/EF) betydning og har dessuten fremført flere ukorrekte tolkninger av direktivets intensjon og betydning.

SNEVER TOLKNING

Statkraft tolker direktivet ut fra et snevert sektorperspektiv på bakgrunn av den norske tradisjonen for først og fremst å forvalte vann som en ressurs. Vanndirektivet innvarsler imidlertid en ny tid idet det legger rammene for en helhetlig vannforvaltning med strenge, overordnede miljøkrav. Forskjellige sektorinteresser skal nå balanseres innenfor miljørammene direktivet legger.

BOKSTAVELIGE MILJØMÅL

Vanndirektivet er et miljødirektiv. Det er basert på miljøparagrafen i EU-traktaten og EF-domstolen gjorde det allerede i 2001 klart for Spania at direktivet ikke kan tolkes som et ressursforvaltingsdirektiv. Direktivet har som målsetning at alt vann skal ha tilnærmet naturlig tilstand innen 2016. I motsetning til hva Statkraft mener (Aftenposten 28 juli), skal mil-

EUs vanndirektiv legger nye føringer for Statkraft og videre forvaltning av norske vannressurser, skriver WWFs Rasmus Reinvang i denne kommentaren.

jømålene tas bokstavelig: Direktivet legger opp til at landene skal strekke seg så langt som mulig for å oppnå rent vann og naturlig tilstand for dyr og planter i elver, innsjøer og kystområder. Samtidig skal samfunnets vannbehov dekkes. Direktivets unntaksparagrafer er ment for å sikre at miljøprinsippene skal kunne følges på en ambisøs og samtidig realistisk måte, ikke for å legitimere en "business-as-usual"-holdning som den Statkraft legger for dagen.

DYNAMISK DIREKTIV

Statkraft er tilsynelatende ikke klar over at vanndirektivet er en annen type miljølovgeving enn vi er vant til i Norge. Selskapet fremhever i sitt innlegg i Aftenposten 28 juli at "dagens norske vassdragslovgeving allerede inne-

holder de samme miljømålsettingene som ligger i vanndirektivet." Dette er til en viss grad sant, men den store forskjellen med vanndirektivet er at Norge blir forpliktet til å leve opp til tilstandsmål for norske vassdrag. Direktivet er dynamisk. Fine målsettinger og tiltakspakker er ikke nok i seg selv. Hvis ikke den nødvendige miljøtilstanden oppnås, krever direktivet at nye tiltak blir iverksatt til miljømålene er nådd. Vanndirektivet er dessuten økosystemorientert, slik at kravene til "god økologisk status" gjelder for alle dyr og planter som er direkte knyttet til et vassdrag. Dette er nytt i Norge.

STRENGERE KRAV

EUs vanndirektiv er alvor. Direktivet er på vei inn i EØS og stiller på flere måter strengere krav

enn i dag til ny vannkraftutbygging. Det er riktig at såkalte "sterkt modifiserte vannforekomster" - vannforekomster hvor økologien er vesentlig påvirket av nødvendig utbygging - er unndratt fra direktivets overordnede målsettinger. Det er imidlertid ikke riktig at det "i stor grad" er opp til nasjonale myndigheter å definere miljømålene for deler av vassdrag hvor dette er tilfelle. Direktivet understreker at sterkt modifiserte vannforekomster er omfattet av miljømålet "godt økologisk potensial". Dette innebærer bl.a. at artssammensetting og antall individer (dyr og planter) skal avvike lite fra det som maksimalt kan oppnås i vannforekomsten gitt den aktuelle påvirkningen. Alt dette legger nye føringer for Statkraft.

Siden sist

Klima

I Sverige kan populære bilmodeller som Volvo V70 og Saab 9-5 bli mellom 50 000 og 116 000 svenske kroner dyrere i innkjøp for at landet skal nå sine klimamål. Forslaget fra Vägverket innebærer blant annet en ekstraskatt på nye biler på 880 kroner per gram CO₂-utslipp over gjennomsnittet, melder Dagens Nyheter.

Natur

Statsminister Kjell Magne Bondevik åpnet 28. august Dovre nasjonalpark, som formelt ble opprettet i fjor høst.

Bønder i Meløy, Gildeskål og Rødøy får nå inntil 700 000 kroner for å hente sau tidlig ned fra

fjellet, skriver Avisa-Nordland. Slik vil Direktoratet for naturforvaltning forebygge rovdyrskader.

Personer som er dømt for faunakriminalitet eller på annen måte er kommet i konflikt med norsk rovviltforvaltning skal i årevis ha fått penger fra en konto som er opprettet i Odal Sparebank, skriver avisa Glåmdalen.

Samferdsel

Etter aksjoner fra Greenpeace og møte med den norske samferdselsministeren har ledelsen i Ford gjort helomvending. Selskapet vil likevel ikke vrake 350 el-biler av typen Think. Selskapet vurderer nå å eksportere den norskproduserte bilen tilbake til Norge.

Energi

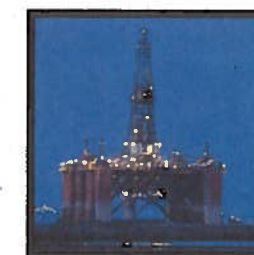
Hydro og Nord-Trøndelag elektrisitetsverk har inngått en samarbeidsavtale om vindkraftutbygging i Trøndelag. Avtalen kan omfatte en årlig kraftproduksjon på rundt 1,5 terrawattimer og er ifølge Trønderavisa verdt fem milliarder kroner.

Statoils nye toppsjef Helge Lund mener ifølge Adresseavisen at det er "helt nødvendig" å åpne Barentshavet for ytterligere olje- og gassaktivitet.

Olje- og energiminister Thorhild Widvey varsler at olje- og energidepartementet vil presentere en ny strategi for olje- og gassleting i Barentshavet

som er "i tråd med oljeselskapenes", skriver Dagens Næringsliv.

Overfiske, lagring av atomavfall, invasjonen av kongekrabbe og en planlagt seksdobling av olje- og gasstransporten utgjør hovedtruslene mot det sårbare arktiske klimaet i Barentshavet, som forvaltes av Norge og Russland. Det er konklusjonen i en rapport fra UNEP, FNs miljøprogram, skriver Dagsavisen.

Forurensning

Oversikten over utslipp til luft og sjø fra norsk kontinentalsokkel gikk ned i 2003 i forhold til 2002, melder Statens forurensningstilsyn. De akutte utslippene gikk kraftig opp i hovedsak på grunn av et utslipp fra Draugenfeltet på Haltenbanken.

Miljøtorget

VELUX®
TAKVINDUER
www.VELOUX.no

 **Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.
Norsk Jernbaneforbund

NOFO
www.nof.no

kalenderen

11. - 12. SEPTEMBER

Seminarer Kollektivt
Krafttak i Oslo
Arr: Kollektivkampanjen
www.kollektivkampanjen.no

22. SEPTEMBER

Persontrafikk på Gjøvikbanen
Sted: Hakadal
Flere arrangører
www.oppland.no - se:
"samferdsel"

7. - 8. OKTOBER

Norges energidager
Sted: Oslo
Arr: NVE
www.nve.no/energidagene/

15. - 16. NOVEMBER

Nordisk fjellrevseminar
Sted: Teveltunet Fjellstue,
Meråker.
Arr: Prosjekt Fjellrev
www.fjellrev.no

redaksjon

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Jorunn Gran | Tlf. 23 10 96 06
jorunn.gran@naturvern.no
Kristian S. Aas | Tlf. 23 10 96 08
kristian.aas@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 23 10 96 10 | faks 23 10 96 11
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år (privat) 650 pr. år
(bedrifter) ANNONSER: HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 17. 09.2004

Vil ha kjøretime på sykkel

Samferdselsminister Torild Skogsholm (bildet til venstre) støtter Natur og Ungdoms Erik Natvigs (lille bildet) forslag om obligatorisk kjøretime på sykkel i trafikkert gate når du skal ta førerkort. (Foto: Kristian S. Aas)

Dersom du skal du ta førerkortet, vil Natur og Ungdom at den ene obligatoriske kjøretimen skal foregå på sykkel i en trafikkert gate. Samferdselsminister Torild Skogsholm støtter forslaget.

KRISTIAN AAS

redaksjonen@naturvern.no

"Vi ønsker at fremtidens sjåfører skal bli mer bevisste på bilens rolle i et blandet trafikkmiljø. Alle bilister bør ha god kunnskap om hvordan det oppleves å være myk trafikanter", skriver Natur og Ungdom i en uttalelse til hvordan trafikkopplæringen bør være. Derfor mener de at alle vordende bilister bør ut av bilen og opp på sykkelen i en obligatorisk kjøretime.

— Alle som kjører bil må få forståelse for hvordan de påvirker andre i trafikken. De bør ikke bare læres opp til å bli bilister,

de bør lære å bli trafikanter, sier Natur og Ungdoms Erik Natvig.

VIL VURDERE FORSLAGET

— Dette er en veldig god idé, sier samferdselsminister Torild Skogsholm. Hun mener tanken bak forslaget, å gi bilistene større forståelse for hvordan det er å være myk trafikanter, er svært god. Skogsholm vil se på forslaget, og eventuelt ta det opp med vegmyndighetene. Statsminister Kjell Magne Bondevik vil også vurdere forslaget.

— Det er et oppfinnsomt forslag, og det må i hvert fall være mulig å legge dette inn i teoriundervisningen, sier Bondevik

til Natur & miljø Bulletin.

— IKKE PRIORITERT

Vegdirektør Olav Søfteland synes også tanken er god.

— Men jeg tror ikke dette vil bli et prioritert område innenfor de kostnadene som er der for å ta førerkort. De fleste kan jo å sykle fra før. Jeg tror det er viktigere for syklister å lære seg å kjøre bil, enn det er for bilister å lære seg å sykle, sier Søfteland.

Natur og Ungdom foreslår også at nye bilister skal lære om bilens lokale og globale forurensning og arealbruk.

"Nå skal vi hjem og slå et slag for regnskogen"